

DOI: <https://doi.org/10.31318/2786-8877.6.2023.291421>

ОСМАЧКО Ю. О.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Факультет початкової освіти та мистецтва. Аспірантка кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва. Науковий керівник — І. Л. Бермес, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Дрогобич, Україна).

Osmachko, Yuliia. Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Faculty of Primary Education and Art. Postgraduate student at the Department of Vocal and Choral, Choreographic and Fine Arts. Scientific advisor — Iryna Bermes, Doctor of Art Criticism, Professor, head at the Department (Drohobych, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3274-1888>

© Осмачко Ю. О., 2023.

АМЕРИКАНКА З УКРАЇНСЬКИМ КОРИННЯМ: ГРАНІ ТАЛАНТУ ВИДАТНОЇ ПІАНІСТКИ МАРІЇ ЦІСИК

AMERICAN WOMAN WITH UKRAINIAN ROOTS: SIDES OF THE TALENT OF THE OUTSTANDING PIANIST MARIA TSISYK

У музичному, зокрема фортепіанному мистецтві української діаспори США в другій половині ХХ століття особливе місце посідає постать піаністки й педагогині Марії Цісік (1945–2003). Народилася вона в Байройті (Німеччина), де на той час у таборі переміщених осіб перебували її батьки. Батько Марії Володимир — відомий у діаспорі скрипаль, колишній концертмейстер Львівської опери, мати Іванна — львів'янка зі славної родини Левів. У сім'ї було двоє дітей — Марія та її молодша сестра Квітка (Касеу), всесвітньо відома співачка.

У домі Цісіків завжди лунала пісня. Бабуся наспівувала онуці народних пісень та колискових, дядько Євген (брат батька), успадкувавши замилювання музикою і маючи гарний

слух, працював скрипалем, диригентом і композитором у музичних театрах Галичини. З театральним мистецтвом і музикою було пов'язане життя і другого дядька, Миколи, який керував театром, доки його не заарештували. Тому, коли у Володимира й Іванни Цісіків народилась донька, ні в кого не було сумнівів, що дівчина піде мистецьким шляхом. Коли Марії виповнилось п'ять років, родина емігрувала до США й оселилась в Нью-Йорку (1950). Перші уроки гри на фортепіано юна піаністка брала в концертмейстерки відомої співачки Зої Гайдай, згодом у знаного піаніста й композитора Вадима Кіпи. Коли ж її батько став викладачем Українського музичного інституту Америки (УМІА, The Ukrainian Music Institute of America, UMI, 1952), там же почала навчатися й Марія. Спочатку студіювала в класі засновника й директора УМІ, видатного піаніста й педагога Романа Савицького, а після його смерті, 1961 року, перейшла до Любки (Любові) Колесси — піаністки світового визнання. Саме з УМІ й розпочинається шлях концертних виступів юної піаністки. М. Цісік часто з'являлася на концертній естраді як сольна виконавиця і солістка струнного оркестру імені Н. Нижанківського, керівником якого був її батько.

У 1958 році М. Цісік вступила до славнозвісної школи «Джуліард» («Juilliard School») у Нью-Йорку — класи Розіни Левін (Rosina Lhévinne), Мечеслава Менуа. Ось як мисткиня згадувала цей період:

Мені було всього 13 років, я здала екзамен, а після того хтось підійшов до мене й каже: «Мадам зацікавилася тобою». Я навіть не зрозуміла, про кого йдеться, але взяла телефон і прибула на зазначену годину. Тільки тоді я зорієнтувалася, хто це, і мало не зімліла від страху. Це була мадам Левін... Я вчилася в неї три роки, а пізніше перейшла до Мечеслава Менуа й була в нього до кінця навчання [цит. за: Житкевич, 2013].

По закінченні школи піаністка деякий час вела клас гри на фортепіано в музичній студії при «Карнегі-гол» («Carnegie Hall»), паралельно провадила виконавську діяльність.

Уперше гру М. Цісик почули на радіо «WNYC» 25 листопада 1961 року, де вона виконала кілька творів Миколи Фоменка. До сольних концертів піаністки належить її виступ 17 травня 1964 року в залі УМІ у Нью-Йорку, у програмі якого були твори Людвіга ван Бетговена («32 варіації»), Роберта Шумана («Новелетта»), Фредерика Шопена («Скерцо»), Ференца Ліста («Сонет Петрарки»), Енріке Гранадоса («Скарга дівчини»), Клода Дебюссі («Горбки Анакапрі»), Миколи Фоменка («У Великодню ніч»), Дмитра Кабалевського (Соната). Про цю виняткову подію в мистецькому житті молодой виконавиці відгукнувся Ігор Соневицький:

Марія Цісик — це, в першу чергу, креативний виконавець, що відзначається блискучою музичною пам'яттю, прекрасним відчуттям стилю, чистотою та акуратністю в виведенні складних віртуозно-технічних ідей. Далі в М. Цісик піаністичний розмах і жива музична фраза, вона просто заставляє фортепіан співати. Молода піаністка дуже переконливо та зрозуміло відкриває зміст виконуваного твору, розпоряджаючи багатоманітною палетою виразово-експресивних відтінків та динамічної скалі.

[Соневицький, 1964, с. 4].

9 травня 1970 року в залі Українського Інституту Америки (УІА) в Нью-Йорку відбувся ще один сольний виступ виконавиці, у програмі якого були твори Ф. Шопена («Балада»), Ф. Ліста («Джерело»), О. Скрябіна (дві Поєми), Й. Брамса («Інтермеццо» з ор. 117 і 118), М. Равеля («Благородний і сентиментальний вальс»). На цьому концерті М. Цісик була присутня й Дарія Гординська-Каранович, яка, характеризуючи виконавську майстерність піаністки, зазначала:

Вона справді живе музикою, якою говорить до нас щиро, безпосередньо, тепло, з довір'ям. М. Цісик на тому концерті перенесла нас у свій шляхетний і поетичний світ музики, у якому мала нам так багато сказати [Гординська-Каранович, 1970, с. 3].

20 березня 1970 року в Літературно-мистецькому клубі у Нью-Йорку відбувся вечір, присвячений творчості Станіслава Людкевича, у якому взяли участь три українські піаністки — М. Цісік, М. Чепельська і М. Цирик. Отже, популярність М. Цісік стала помітною і в літературно-мистецьких колах української спільноти [Житкевич, 2013].

Окрім сольних концертів, М. Цісік часто виступала на концертній естраді і як концертмейстерка. Її запрошували до співпраці видатні співаки Марія Полян-Лисогір, Юрій Богачевський, Квітка Цісік (для якої Марія добирала пісні до обох студійних альбомів і виконувала партію фортепіано під час усіх записів). Зокрема, 1963 року за участі піаністки відбувся «Вечір української вокальної та інструментальної музики і мистецького слова», у якому також виступили Лідія Крушельницька, Ганна Ширей, Йосип Гірняк і Володимир Цісік.

У 1965 році М. Цісік виступила у програмі мистецького вечора з нагоди вшанування кардинала Йосипа Сліпого, на якому акомпанувала М. Полян-Лисогір (сопрано) та Ю. Богачевському (баритон) [Житкевич, 2013].

Також 1971 року спільно з батьком, В. Цісіком (скрипка), виконавиця взяла участь у Концерті скрипкової музики в Нью-Йорку, у програмі якого звучали твори Джузеппе Тартіні, Ернеста Шоссона, Ніколо Паганіні, а також українських композиторів — Володимира Грудина, Миколи Фоменка й інших [Б. А., 1971, с. 7].

Незабаром, 1976 року, М. Цісік успішно виступила із сестрою Квіткою, акомпануючи їй у сольному концерті в Меніс Коледжі («Menys College of Music»), у якому обидві мисткині виконали твори В. А. Моцарта, Дж. Верді, Й. Штрауса, Б. Бріттена, Е. Гранадоса, Ф. Обрадораса й К. Дебюссі [Б. А., 1976, с. 3]

Зазначимо, що виконавська діяльність піаністки не обмежувалась концертами в Нью-Йорку. Географія її гастролей значно ширша: численні виступи у Філадельфії, Чикаго, Детройті, Клівленді, Бостоні, Вашингтоні, Балтиморі, Рочестері тощо, а також за межами США. Зокрема, у жовтні

1996 року піаністка приїхала з творчим візитом в Україну, давши кілька концертів у Києві і Львові. У столиці вона як запрошена гостя виступила на Міжнародному музичному фестивалі «Київ-Музик-Фест-1996», виконавши твори Василя Барвінського, Миколи Колесси, Федора Якименка, а також американця Джефрі Бейкера.

У Львові Марія зустрілася з композитором Ігорем Білозіром, з яким була знайома ще з 1989 року, коли він був із гастролями в Америці. Це був перший і останній приїзд мисткині на батьківську землю [Житкевич, 2013].

Активна творча позиція, нові форми музичної творчості привели М. Цісик у музичну школу в Сан-Франциско, а згодом в університет Бінгемптону, де вона з 1968 року викладала теорію музики. Її музикознавчі розвідки «Теорія кольору за методикою О. Скрябіна», «Від Баха до Шопена та Шенберга», «Естетика експресіонізму в музиці» мали неабиякий попит серед музикантів і друкувалися в численних американських виданнях. Також піаністка досліджувала питання, пов'язані з використанням музики в медицині.

Загалом мисткиня виховала плеяду талановитих музикантів, постійно підтримувала добрі стосунки зі своїми учнями. Деякі з них присвячували їй музичні твори. Зокрема, Д. Бейкер (учень та її другий чоловік) присвятив Марії Сонату, яку, до речі, вона виконувала під час візиту в Україну 1996 року.

М. Цісик також надавала фінансову допомогу багатьом виданням української і американської преси й частково фінансувала Міжнародну програму боротьби з хворобою молочної залози, з якою тривалий час боролася сама. Померла піаністка 6 грудня 2003 року на 59-му році життя, залишивши цінний мистецький доробок, що не втрачає актуальності й сьогодні.

Підсумовуючи, зазначимо, що М. Цісик — творча, креативна особистість, педагогиня, виконавиця, яка, зростаючи за рубежем, постійно тяжіла до всього українського, свідченням чого є її концертні програми, у яких чільне місце завжди належало українській музиці.

Список використаної літератури

1. Б. А. Концерт поліфонічних творів українських композиторів у Філядельфії // Свобода. 1976. Ч. 81. С. 3.
2. Б. А. Концерт скрипкової музики // Свобода. 1971. Ч. 17. С. 7.
3. Гординська-Каранович Д. Я. Концерт Марії Цісик // Свобода. 1970. Ч. 98. С. 3.
4. Житкевич А. С. Про радості і болі Марії Цісик // Міст-online. URL: <https://meest-online.com/culture/pro-radoschi-ta-boli-mariji-tsisyk/> (дата звернення: 10.09.2022).
5. Соневицький І. М. Реситаль Марії Цісик в Нью Йорку // Свобода. 1964. Ч. 104. С. 4.